

Bakgrund till ANDT-strategi

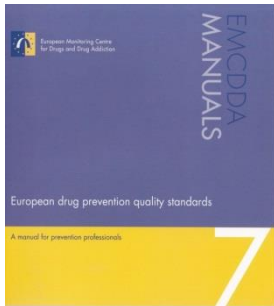
utifrån European Drug Prevention Quality Standards
(EDPQS).

ANDT – Alkohol Narkotika Dopning Tobak

**SÖDER
HAMN!**

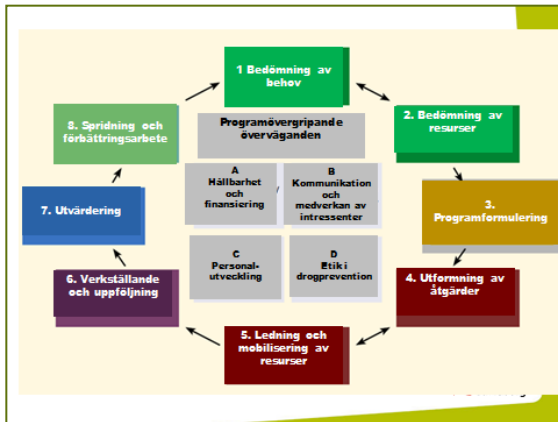
Innehåll	Sid.
Bakgrund	3
Sammanfattning	4
Alkoholkonsumtion	5
Intensivkonsumtion alkohol	6
Högrekonsumtion av alkohol	7
Risikonsumtion	8
Illegal - smuggelsprit	9
Hembrant	10
Alkoholkonsumtion kommentar	11
Narkotikakonsumtion	12
Nätdroger	13
Dopning	14
Tobaksrökning	15
Dagligrökare	16
Snusning	17
Daglig snusning	18
Tobakskonsumtion	19
Tobakskonsumtion kommentar	20
Debutålder alkohol	21
Debutålder alkohol kopplat till intensivkonsumtion	22
Debutålder tobak	23
Anskaffning av alkohol och tobak	24
Konsekvenser av berusningsdrickande	25
Bedömning av resurser	26
Slutsatser och rekommendationer	27
Källor och definitioner	28

Bakgrund

I samband med första utbildningsträffen för arbetet med årets skolelevsundersökning (CAN 2013) presenterade vi en ny modell för kvalitetssäkring av drogprevention, European Drug Prevention Quality Standards (EDPQS).

Vi har försökt använda den som modell bl.a. inom ramen för arbetet med Narkotikakommissionen i Gävle.

Vi var intresserade av att se om modellen är användbar för att utveckla och kvalitetssäkra det lokala drogforebyggande arbetet i länets kommuner med utgångspunkt i siffrorna från våra CAN-undersökningar.

Vi inbjöd alla kontaktpersoner att tillsammans med oss arbeta kring modellen i en studiecirkel - ett forum där vi tillsammans kan utveckla ny kunskap med de gemensamma problemen i fokus. Våra olika erfarenheter och kunskaper innebär att vi kan skapa något nytt och så allsidigt som möjligt belysa preventionsarbetet, öka kunskaperna och se om modellen är användbar för att kvalitetssäkra det pågående förebyggande arbetet.

Tre kommuner, Gävle, Sandviken och Söderhamn, nappade på erbjudandet och vi hade en första träff 19 april 2013 på Samhällsmedicin Gävleborg då vi gick igenom modellen och bestämde hur vi tillsammans skall arbeta vidare under året.

Vi kommer att ha fortlöpande träffar där vi arbetar igenom modellen steg för steg.

I steg 1 och 2 ligger en kommunanalys och resursbedömning till grund för det fortsatta arbetet i varje kommun.

Till grund för detta dokument ligger den årliga rapporten:

ANDT skolelever – kommunanalys Söderhamn. En rapport från Samhällsmedicin Gävleborg och Söderhamns kommun

Sammanfattning

Denna rapport redovisar resultat från en serie av drogvaneundersökningar i årskurs 9 och årskurs 2 i gymnasiet som genomförts i länet sedan 1996. Samhällsmedicin Gävleborg har haft ansvaret för undersökningarna sedan starten som en del i uppdraget att följa drogutvecklingen i länet.

Undersökningarnas syfte är i första hand att belysa utvecklingen av drogvanorna och att studera skillnader mellan olika åldersgrupper.

Enkäten är en totalundersökning i högstadiets årskurs 9 och gymnasiets årskurs 2. I denna rapport ligger fokus på djupare analys av alkohol-, narkotika-, tobaks- och dopningsutvecklingen.

I rapporten analyseras förutom konsumtionsnivåerna ex. förändringar i debutålder, hur ungas anskaffning av alkohol och tobak ser ut samt analys av utvecklingen.

Analysen skall ligga till grund för det fortsatta arbetet med att kvalitetssäkra det drogförebyggande arbetet.

Söderhamns kommun deltar i arbetet med att utveckla en kvalitetsstandard med hjälp av European Drug prevention Quality Standards (EDPQS) i samarbete med Samhällsmedicin Gävleborg, Gävles och Sandvikens kommun.

Fokus ligger på utvecklingen sedan år 1999/2000, dvs. under en period med mycket stora förändringar i alkoholvanor bland unga.

Vi har i denna rapport valt ut vissa centrala områden och indikatorer framför andra.

Ett sådant centralt område som belyses är utvecklingen kring ungdomars alkoholvanor och utvecklingen av bruk av illegal (smugglad) alkohol.

Ett annat område som belyses är vilken betydelse som debutåldern har för elevernas aktuella vanor.

Ett avsnitt belyser narkotikautvecklingen och användningen av nätdroger.

Tobaksfrågorna har också analyserats där både rökning och snusning står i blickpunkten.

Alkoholkonsumtion

2014 års undersökning visar **fortsatt minskad alkoholkonsumtion och berusningsdrickande** i riket.

Hand i hand med den utvecklingen har också andelen högkonsumenter och riskkonsumenter sjunkit kraftigt.

Högstadiet årskurs 9

Nedgången är som tydligast i högstadiet men syns också i gymnasiet. Andelen unga som dricker alkohol har sjunkit under den senaste tolvårsperioden.

Detta är de lägst uppmätta nivåerna sedan starten av mätningarna år 1971.

Alkoholkonsumenter % Riket	2002	2011	2014
Pojkar	76	56	44
Flickor	77	59	51
Gävleborg			
Pojkar	71	46	42
Flickor	79	54	42
Söderhamn			
Pojkar	65	66	41
Flickor	84	60	60

Söderhamn har haft samma utvecklingstrend för pojkar men fortsatt höga siffror för flickor.

Gymnasiet årskurs 2

Här har andelen alkoholkonsumenter i riket minskat sedan mätningarna startade 2004.

Alkoholkonsumenter Riket %	2004	2010	2013
Pojkar	90	83	83
Flickor	91	84	83
Gävleborg			
Pojkar	87	85	80
Flickor	91	85	81
Söderhamn			
Pojkar	83	87	72
Flickor	93	86	78

Detta motsvarade i **Söderhamn totalt 280 ungdomar 2013.**

Söderhamn har här lägre siffror än i länet och riket och följer trenden med sjunkande siffror.

Intensivkonsumtion av alkohol

Andelen som druckit alkohol motsvarande minst en flaska vin eller motsv. mängd ren alkohol i andra drycker vid ett och samma tillfälle en gång/månad eller oftare.

Högstadiet årskurs 9

Andelen som intensivkonsumerar har sjunkit.

Intensivkonsumtion riket %	2002	2011	2014
Pojkar	29	18	10
Flickor	24	20	11
Gävleborg			
Pojkar	27	15	9
Flickor	28	18	8
Söderhamn			
Pojkar	29	21	6
Flickor	37	21	13

Söderhamn har samma utvecklingstrend.

Detta är de lägst uppmätta nivåerna sedan starten av mätningarna år 1996 (undantaget flickor 1999).

Här visar Söderhamn en sänkning men har lägre värden för pojkar och högre för flickor än i länet och riket.

Gymnasiet årskurs 2

Andelen som intensivkonsumerar alkohol ligger stilla för pojkar och ökar något för flickor.

Intensivkonsumtion riket %	2004	2010
Pojkar	49	48
Flickor	39	44

Söderhamn har samma trend som riket men högre siffror.

Intensivkonsumtion Söderhamn %	2004	2010
Pojkar	55	56
Flickor	50	49

OBS! I 2013-års undersökning har frågorna kring intensivkonsumtion ändrats och siffrorna är inte jämförbara med tidigare år.

Intensivkonsumtion % 2013	Riket	Länet	Söderhamn
Pojkar	33	30	23
Flickor	25	29	32

Intensivkonsumtionen bland flickor i Söderhamn är fortsatt högre än riket och länet och lägre hos pojkarna.

Högtkonsumtion av alkohol

Högtkonsumtion

Högtkonsumtion är ett annat konsumtionsmått byggt på ett samlat alkoholindex med 6 klasser där högtkonsumtion är klass 5+6

Högstadiet årskurs 9

Andelen högtkonsumenter sjunker

Högtkonsumtion % Riket	2002	2011
Pojkar	23	12
Flickor	17	9
Gävleborg		
Pojkar	22	15
Flickor	18	13
Söderhamn		
Pojkar	22	20
Flickor	21	13

2011 motsvarade detta totalt **60 ungdomar**.

2014 saknas värden för Söderhamn

Söderhamn har samma utvecklingstrend med sjunkande siffror men fortsatt höga värden för pojkar i förhållande till länet och riket och för flickor i förhållande till riket..

Gymnasiet årskurs 2

Andelen högtkonsumenter sjunker både för pojkar och flickor.

Högtkonsumtion riket %	2004	2010	2013
Pojkar	41	37	25
Flickor	21	25	17
Gävleborg			
Pojkar	41	36	24
Flickor	24	24	19
Högtkonsumtion Söderhamn %			
Pojkar	40	39	24
Flickor	31	25	15

Söderhamn har samma sjunkande trend som riket.
2004 motsvarade detta 120 och **2013 80 ungdomar**.

Under perioden 2004-2013 har siffrorna i Söderhamn förbättrats både för pojkar och flickor.

Risikkonsumtion av alkohol

Risikkonsumtion

Risikkonsumtion är ett annat konsumtionsmått.

Som risikkonsument klassificeras alla som druckit motsvarande minst 9 (flickor) respektive 14 (pojkar) standardglas i veckan eller intensivkonsumerat minst en gång i månaden.

Ett standardglas alkohol innehåller 12 gram ren alkohol motsvarande 1 glas vin (ca 15 cl.), 1 flaska starköl (33 cl.) eller knappt 4 cl. sprit.

Högstadiet årskurs 9

Andelen risikkonsumenter

Risikkonsumtion % Riket	2014
Pojkar	10
Flickor	12
Gävleborg	
Pojkar	9
Flickor	8
Söderhamn	
Pojkar	6
Flickor	14

Söderhamn har högre siffror för flickor än i riket och länet och lägre för pojkar.

Gymnasiet årskurs 2

Andelen risikkonsumenter

Risikkonsumtion Riket %	2013
Pojkar	35
Flickor	27
Gävleborg	
Pojkar	31
Flickor	30
Söderhamn	
Pojkar	23
Flickor	32

Söderhamn har högre siffror än i riket och länet för flickor och lägre för pojkar.

Illegal - smuggelsprit

Smuggelsprit uppvisade ökning i början av 2000-talet under en tid då andelen som druckit hembränt minskade kraftigt. Andelen 2011 är högre än i början av 2000-talet. 2014 sjunker siffrorna.

Högstadiet årskurs 9

Andelen som druckit smuggelsprit sjunker bland pojkarna och ökar bland flickorna.

Smuggelsprit % Riket	2002	2011	2014
Pojkar	20	24	18
Flickor	16	29	24
Gävleborg			
Pojkar	14	16	16
Flickor	15	22	19
Söderhamn			
Pojkar	16	28	13
Flickor	16	20	29

Söderhamn har låga siffror för pojkarna och högre siffror för flickorna än länet och riket.

Gymnasiet årskurs 2

Andelen som druckit smuggelsprit sjunker bland pojkarna och ökar bland flickorna.

Smuggelsprit % Riket	2004	2010	2013
Pojkar	42	44	34
Flickor	27	45	33
Gävleborg			
Pojkar	28	42	31
Flickor	15	35	29
Söderhamn			
Pojkar	22	46	27
Flickor	17	35	24

Söderhamn hade 2010 kraftiga ökning när det gäller smuggelsprit, för pojkarna och flickorna. 2013 är värdena för pojkarna och flickorna sjunker och är lägre än länet och riket.

Hembränt

Konsumtionen av hembränt har sjunkit rejält i riket både i högstadiet och gymnasiet.

Högstadiet årskurs 9

Andelen som druckit hembränt har sjunker.

Hembränt % Riket	1999	2011	2014
Pojkar	41	11	6
Flickor	40	13	6
Gävleborg			
Pojkar	46	13	10
Flickor	49	17	10
Söderhamn			
Pojkar	50	18	12
Flickor	41	19	18

1999 motsvarade detta 130 och **2014 40 ungdomar**

Söderhamn följer inte riktigt utvecklingstrenden i riket och länet med sjunkande siffror.

Söderhamn har höga siffror speciellt för flickor.

Gymnasiet årskurs 2

Andelen som druckit hembränt sjunker.

Hembränt % Riket	2004	2010	2013
Pojkar	34	25	12
Flickor	32	17	9
Gävleborg			
Pojkar	55	35	17
Flickor	56	28	18
Söderhamn			
Pojkar	61	44	9
Flickor	55	30	13

Söderhamn har samma trend som riket men med kraftiga sänkningar

2010 innebar detta 150 och **2013 40 ungdomar.**

Söderhamns siffror ligger under läns- och rikssiffror för pojkar och under länssiffrorna för flickor .

Alkoholkonsumtion

Kommentar

2014 års undersökning visar på fortsatt minskad alkoholkonsumtion och fortsatt minskat berusningsdrickande.

Hand i hand med den utvecklingen har också andelen högkonsumenter och riskkonsumenter sjunkit kraftigt. Nedgången är som tydligast i grundskolans år 9 men syns också i gymnasiet.

Konsumtionen har sjunkit i alla grupper, vilket innebär att det inte finns tecken på ökad polarisering i termer av att de som dricker mycket ökar sin konsumtion i volym medan andra minskat.

Nedgången har i procent räknat varit som minst bland dem som dricker mest, vilket lett till en ökad spridning av konsumtion under senare år. I antal liter (absoluta tal) har dock nedgången varit som störst bland dem som dricker mest.

Narkotikakonsumtion

När det gäller **användningen av narkotika** är utvecklingen inte lika positiv som när det gäller alkohol och tobak.

Högstadiet årskurs 9

När det gäller erfarenhet av narkotika är läget stabilt.

Narkotika % Riket	2002	2011	2014
Pojkar	8	9	9
Flickor	8	6	7
Gävleborg			
Pojkar	6	7	7
Flickor	8	5	4
Söderhamn			
Pojkar	6	10	5
Flickor	7	*	6

*Söderhamns siffror från 2011 är osäkra för flickor.
2011 motsvarade detta 20 ungdomar med narkotikaerfarenhet i Söderhamn.

2014 är Söderhamns siffror lägre än i riket.

Gymnasiet årskurs 2

Ser man på det i särklass vanligaste preparatet – cannabis – så ökade andelen som använt cannabis någon gång 2010 för att återigen sjunka 2013

Narkotika % Riket	2004	2010	2013
Pojkar	17	21	19
Flickor	14	15	14
Gävleborg			
Pojkar	14	19	15
Flickor	12	12	12
Söderhamn			
Pojkar	13	14	6
Flickor	*	9	9

*Söderhamns siffror från 2004 är osäkra för flickor.

Söderhamn har sjunkande siffror för pojkar och lägre siffror än i länet och riket för både pojkar och flickor.

Nätdroger

Nätdroger, Internetdroger, designerdroger eller liknande

I 2012 års undersökning ställde för första gången CAN fördjupade frågor om nätdroger. Begreppet nätdroger används både om narkotikaklassade, icke klassade substanser och substanser klassade som hälsofarlig vara och som saluförs via Internet. Spice eller liknande rökmixar är den vanligaste preparatgruppen.

Högstadiet årskurs 9 2012

Nätdroger riket % 2012	Någon nätdrog totalt	Någon gång köpt via Internet	Använt narkotika någon gång
Pojkar	3	1	8
Flickor	2	<1	7

Använt nätdroger 2014	Riket	Länet	Söderhamn
Pojkar		3	3
Flickor		1	2

Gymnasiet årskurs 2

Nätdroger riket % 2012	Någon nätdrog totalt	Någon gång köpt via Internet	Använt narkotika någon gång
Pojkar	6	1	20
Flickor	3	<1	15

Skillnaden är stor mellan andelen som anger att de någon gång har använt en nätdrog och de som anger att de själva har köpt lagliga eller olagliga droger på nätet. Det troliga är därför att unga får tag på nätdroger på samma sätt som de får tag på till exempel cannabis, det vill säga genom kompisar eller bekanta.

Använt nätdroger 2013	Riket	Länet	Söderhamn
Pojkar	6	6	4
Flickor	3	3	3

Söderhamn har lägre siffror än länet och riket för pojkar.

Dopning

Erfarenhet av anabola steroider alltsedan 1990-talet varit relativt sällsynt bland skolelever – exempelvis bland gymnasieeleverna är erfarenhet av narkotika i jämförelse normalt 20 gånger så vanligt.

Det är främst pojkar som har erfarenhet av anabola steroider, bland flickorna är det sällan över en halv procent som svarar att de provat preparatet.

Högstadiet årskurs 9

När det gäller erfarenhet av anabola steroider ser vi en liten ökning bland pojkarna.

Dopning riket %	2000	2012	2014
Pojkar	1	2	1
Flickor	<1	<1	1

Söderhamn har ännu lägre siffror.

Dopning Söderhamn %	2011	2014
Pojkar	<1	0
Flickor	<1	1

2014 har under 1 % av ungdomarna i Söderhamn använt anabola steroider.

Gymnasiet årskurs 2

När det gäller erfarenhet av anabola steroider ligger pojkarna strax över 1 procent både 2004 och 2013 och för flickorna under 1 procent.

Dopning riket %	2004	2013
Pojkar	1	1
Flickor	<1	<1
Gävleborg		
Pojkar	1	1
Flickor	0	1
Söderhamn		
Pojkar	*	1
Flickor	*	1

*Dopningsiffror från 2004 redovisades inte på kommunnivå

Sammantaget har eleverna rapporterat en konstant och förhållandevis låg erfarenhet av anabola steroider över tid. Uppenbart är i alla fall att pojkar provat anabola steroider i större utsträckning än flickor; talen är tre gånger så höga.

2013 har Söderhamn samma låga siffror som riket. 1 % av både pojkar och flickor hade använt anabola steroider.

Tobaksrökning

Högstadiet årskurs 9

När det gäller tobaksrökning visar 2014 års undersökning på en positiv utveckling när det gäller grundskolan.

Tobaksrökning % Riket	2002	2011	2014
Pojkar	25	19	13
Flickor	34	26	18
Gävleborg			
Pojkar	21	17	11
Flickor	35	26	13
Söderhamn			
Pojkar	19	19	11
Flickor	42	20	19

2002 motsvarade det totalt 100 mot **50 ungdomar 2011.**

Söderhamn har lyckats sänka sina höga tobakssiffror för flickor 2002 men ligger på en högre nivå än i riket och länet.

Gymnasiet årskurs 2

Här ser vi en mer stabil nivå sedan 2004 då mätningarna startade och sänkningar 2013.

Tobaksrökning % Riket	2004	2010	2013
Pojkar	32	36	29
Flickor	38	44	33
Gävleborg			
Pojkar	33	36	26
Flickor	41	43	32
Söderhamn			
Pojkar	32	40	21
Flickor	55	46	34

2010 motsvarar detta totalt 180 **och 2013 100 ungdomar i Söderhamn.**

Söderhamn har sänkningar både för pojkar och flickor 2013.

Tobaksrökningen i Söderhamn ligger fortsatt något högre än riket och länet för flickor men lägre för pojkar.

Dagligrökare

Högstadiet årskurs 9

Dagligrökandet sjunker i riket

Dagligrökare % Riket	2002	2011	2014
Pojkar	6	5	3
Flickor	12	8	4
Gävleborg			
Pojkar	4	5	2
Flickor	11	8	3
Söderhamn			
Pojkar	3	7	3
Flickor	11	4	6

Söderhamn har haft samma utvecklingstrend som riket för pojkar men en höjning för flickor.

Gymnasiet årskurs 2

Dagligrökandet ökar bland pojkar och ligger stabilt hos flickor.

Dagligrökare % Riket	2004	2010	2013
Pojkar	7	10	7
Flickor	13	14	10
Gävleborg			
Pojkar	6	7	6
Flickor	13	11	10
Söderhamn			
Pojkar	4	11	7
Flickor	13	14	9

Dagligrökande flickor och pojkar i gymnasiet 2013 ligger på riks- och länsnivå.

Snusning

Högstadiet årskurs 9

Snusningen sjunker i riket

Snusning % Riket	2002	2011	2014
Pojkar	25	12	10
Flickor	5	3	3
Gävleborg			
Pojkar	27	16	15
Flickor	6	5	4
Söderhamn			
Pojkar	22	26	12
Flickor	4	4	<1

Söderhamn har samma utvecklingstrend.

Gymnasiet årskurs 2

Snusningen sjunker i riket

Snusning % Riket	2004	2010	2013
Pojkar	32	28	23
Flickor	10	9	4
Gävleborg			
Pojkar	35	31	28
Flickor	13	14	8
Söderhamn			
Pojkar	32	36	40
Flickor	22	16	10

2013 motsvarar detta totalt 100 ungdomar.

Snusningen ökar bland pojkar i Söderhamn och både pojkar och flickor ligger över siffrorna för länet och riket.

Daglig snusning

Högstadiet årskurs 9

Dagligsnusningen sjunker i riket

Dagligsnusning % Riket	2002	2011	2014
Pojkar	15	5	4
Flickor	1	<1	1
Gävleborg			
Pojkar	17	7	6
Flickor	1	<1	<1
Söderhamn			
Pojkar	11	10	5
Flickor	<1	<1	2

2011 motsvarar detta totalt **20 ungdomar**.

Söderhamn har samma utvecklingstrend och siffror som riket för pojkar men högre siffror för flickor.

Gymnasiet årskurs 2

Dagligsnusningen sjunker i riket

Dagligsnusning % Riket	2004	2010	2013
Pojkar	23	14	13
Flickor	3	2	1
Gävleborg			
Pojkar	28	19	19
Flickor	4	4	2
Söderhamn			
Pojkar	23	18	28
Flickor			1

2013 motsvarar detta totalt **50 ungdomar**.

Flickorna har osäkra värden.

Söderhamn följer inte rikstrenden utan har en ökning bland pojkar för dagligsnusning.

Dagligsnusningen i Söderhamn ligger kvar på en hög nivå för pojkar i förhållande till länet och riket.

Tobakskonsumtion

Andelen som använder tobak i någon form

Högstadiet årskurs 9

Tobakskonsumtionen sjunker

Tobak i någon form % Riket	2002	2011	2014
Pojkar	35	23	16
Flickor	35	27	18
Gävleborg			
Pojkar	35	24	19
Flickor	38	27	13
Söderhamn			
Pojkar	29	33	17
Flickor	42	20	19

2011 motsvarade det totalt 90 mot **50 ungdomar 2014**.

Söderhamn följer den sjunkande riks- och länstrenden.

Gymnasiet årskurs 2

Tobakskonsumtionen i gymnasiet ligger högt men sjunker 2013.

Tobak i någon form % Riket	2004	2010	2013
Pojkar	44	44	37
Flickor	41	45	35
Gävleborg			
Pojkar	48	46	38
Flickor	45	46	34
Söderhamn			
Pojkar	46	48	44
Flickor	61	48	35

2010 motsvarade detta totalt 190 och **2013 140 ungdomar i Söderhamn**.

Söderhamn har högre siffror än i länet och riket för pojkar och men i nivå med länet och riket för flickor.

Tobakskonsumtion

Kommentar

Andelen som använder tobak totalt sjunker i grundskolan men ligger stabilt och högt i gymnasiet.

När det gäller tobak visar 2014 års undersökning på en positiv utveckling när det gäller årskurs 9.

I gymnasiet ser vi en mer stabil nivå sedan 2004 då mätningarna startade.

Utvecklingen av det totala tobaksbruket, dvs. elever som röker och/eller snusar, följer samma mönster av minskningar i årskurs 9 och en stabil utveckling i gymnasiet.

När det gäller dagligt bruk av rökning och av tobak (rökning och/eller snus) har andelarna i årskurs 9 stort sett halverats under åren 2000–2014. Detta gäller både pojkar och flickor.

Kommentar Söderhamn

Högstadiet årskurs 9

Gymnasiet årskurs 2

Söderhamn har sänkningar både för pojkar och flickor 2013. Tobaksrökningen i Söderhamn ligger fortsatt något högre än riket och länet för flickor men lägre för pojkar.

Snusningen ökar bland pojkar i Söderhamn och både pojkar och flickor ligger över siffrorna för länet och riket.

Söderhamn följer inte rikstrenden utan har en ökning bland pojkar för dagligsnusning som ligger kvar på en hög nivå i förhållande till länet och riket.

Debutålder alkohol

I takt med den minskade alkoholkonsumtionen har debutåldern höjts, mätt som andelen som druckit alkohol eller som druckit sig berusade före eller vid 13 års ålder.

Ett av målen i regeringens ANDT-strategi är att höja debutåldern för alkohol och tobak. Det finns studier som visar på att de som alkoholdebuterat tidigare än andra har en högre alkoholkonsumtion i vuxen ålder och också löper risk att utveckla ett skadligt bruk, dvs. ju tidigare debut desto större skador.

Högstadiet årskurs 9

Andelen skolelever som berusat sig före eller vid 13 års ålder sjunker och har mer än halverats.

Debutålder <13 alkohol %	2002	2011	2014
Riket			
Pojkar	21	11	7
Flickor	19	10	8
Gävleborg			
Pojkar	19	11	7
Flickor	22	10	6
Söderhamn			
Pojkar	16	13	7
Flickor	26	12	9

Sänkningar i Söderhamn under perioden dvs. debutåldern har höjts.

Gymnasiet år 2

Andelen skolelever som berusat sig före eller vid 13 års ålder sjunker och har halverats för pojkar.

Debutålder <13 alkohol %	2004	2013
Riket		
Pojkar	18	11
Flickor	17	11
Gävleborg		
Pojkar	18	10
Flickor	22	9
Söderhamn		
Pojkar	9	7
Flickor	24	9

Sänkningar i Söderhamn under perioden dvs. debutåldern har höjts.

Andelen skolelever som berusat sig före eller vid 13 års ålder i Söderhamn ligger under riksnivå för både pojkar och flickor.

Debutålder alkohol kopplat till intensivkonsumtion

Medelkonsumtion 100 % alkohol - 2010-2012

Årskurs 9	Flickor		Pojkar	
Berusningsdebut	Medelkonsumtion	Andel intensivkonsumenter	Medelkonsumtion	Andel intensivkonsumenter
15 år eller senare	1,3	14,5	2,6	18,3
14 år	3,7	44,8	5,3	40,6
13 år eller tidigare	7,4	60,7	11,1	60,5
Totalt	1,6	17	2,3	15,9

Gymnasiet år 2	Flickor		Pojkar	
Berusningsdebut	Medelkonsumtion	Andel intensivkonsumenter	Medelkonsumtion	Andel intensivkonsumenter
15 år eller senare	2,8	36,9	5,2	45,0
14 år	6,4	64,2	10,2	75,7
13 år eller tidigare	8,4	73,3	13,6	80,8
Totalt	3,6	36,7	5,7	43

Debutålder tobak

Ett av målen i regeringens ANDT-strategi är att höja debutåldern för tobak.

För att få en sammanfattande bild av debutåldern för tobak redovisas andelen som var 13 år eller yngre första gången de rökte en cigarett eller snusade.

Högstadiet årskurs 9

Andelen skolelever som rökt eller snusat före eller vid 13 års ålder

Debutålder <13 Tobak % Riket	2014
Pojkar	19
Flickor	18
Gävleborg	
Pojkar	22
Flickor	17
Söderhamn	
Pojkar	21
Flickor	19

Söderhamn har högre siffror än i riket dvs en lägre debutålder.

Gymnasiet år 2

Andelen skolelever som rökt eller snusat sig före eller vid 13 års ålder.

Debutålder <13 Tobak % Riket	2013
Pojkar	22
Flickor	18
Gävleborg	
Pojkar	18
Flickor	19
Söderhamn	
Pojkar	14
Flickor	19

Sandviken har siffror i nivå med riket för flickor men lägre för pojkar dvs en högre debutålder.

Anskaffning av alkohol och tobak

Många elever i årskurs 9 och gymnasiets år 2 får tag på alkoholen från syskon eller kompisar.

I 2012 års undersökning har man med hjälp av nya frågor försökt ringa in varifrån alkoholen ursprungligen kommer, för att få en bättre bild av fördelningen mellan anskaffning av "smugglad alkohol" och alkohol från Systembolaget i olika åldersgrupper.

Ingenting i 2012 års undersökning tyder på att alkohol och tobak blivit mer lättillgängligt via de kanaler som finns tillgängliga för vuxna: livsmedelsbutiker, Systembolagets butiker och restauranger. Snarast tyder data på den motsatta riktningen, nämligen att tillgången minskat. Väger man in tillgången till insmugglad alkohol och tobak förändras bilden något, men anskaffning och konsumtion av smuggelalkohol har efter de ökning som noterades fram t.o.m. 2007 sjunkit signifikant.

Användningen av smuggelsprit ökade i början av 2000-talet, under samma tid som andelen som druckit hembränt minskade kraftigt. Sedan 2007 syns ingen ökning – andelen som druckit smuggelsprit har tvärtom minskat.

Anskaffning av smuggelcigaretter visar ingen ökning

Konsekvenser av berusningsdrickande

I takt med den minskande alkoholkonsumtionen bland ungdomar rapporterar också färre ungdomar alkoholrelaterade problem.

Trenden är tydligare bland elever i årskurs 9 än i gymnasiets år 2 och beror högst sannolikt på en kraftigare minskning över tid i årskurs 9.

Resultaten från analyserna av hur problemen är fördelade i olika konsumtionsgrupper visar att problemen för ungdomar i hög grad är en funktion av alkoholkonsumtionen, där en högre konsumtion leder till fler problem. Detta styrks även av skillnaderna mellan eleverna i årskurs 9 och gymnasiets år 2 i hur många som uppgett att de fått problem till följd av att de druckit alkohol.

I gymnasiets år 2, där konsumtionen är högre, är det också en större andel elever som uppgett att de haft problem. Vidare kan det konstateras att det finns tydliga skillnader mellan flickor och pojkar. Fler flickor än pojkar uppger att de fått negativa konsekvenser på grund av att de druckit alkohol, ett resultat som återfinns i båda årskullarna.

Bedömning av resurser

Kommunen har sedan ett flertal år ett antal förebyggande verksamheter i skarp drift.

Här bör särskilt BeSmart framhävas. BeSmart bygger på kontraktmetoden, där runt 800 ungdomar mellan årskurs 4 och 9 aktivt är medlemmar.

Vidare har Söderhamn långsiktigt arbetat med den så kallade "Bildablomman", där förebyggande gruppverksamhet för barn, unga och vuxna erbjuds.

Kommunen har även 2 fältartjänster som jobbar uppsökande mot ungdomsgrupper i syfte att slussa dem till meningsfulla fritidssysselsättningar.

När det gäller vård och behandling har kommunen sedan flera år en samverkan med landstinget genom Söderhamns beroendecenter och socialtjänsten.

Socialtjänsten erbjuder vidare öppenvårdsbehandling för barn, ungdomar och familjer genom BUC. Här har neddragningar skett det sista året kritiserats bland annat av brukare.

Förutom kommunens myndighetsansvar genom socialtjänstlagen finns även efter kommunstyrelsens initiativ en centrumvård. Centrumvärden arbetar utan myndighetsutövning uppsökande och stödjande bland öppet utslagna i centrum. Arbetet sker i nära samverkan med ideella aktörer.

I Söderhamn finns också flera ideella aktörer som medverkar till att förebygga missbruk/stötta till drogfrihet. Här kan bland annat nämnas Föräldrar på stan, IOGT och Stenbackens boende- och arbetskooperativ.

Slutsatser och rekommendationer

Analysen av data från 2000–2012 (2004–2012 för gymnasiet) visar att den totala droganvändningen – alkohol och/eller narkotika och/eller tobak har sjunkit kraftigt. Den kraftigt minskade alkoholkonsumtionen har inte ersatts av en liknande ökning av andra droger. Summan av (drog)lasterna är inte konstant.

Utvecklingen på ANDT-området är över tid mycket positiv. Det är svårt att på lokal nivå exakt fastställa vad som gett en enskild effekt men trenden är tydlig. Sett över tid har Söderhamn haft en hög grad av medvetenhet när det gäller konsekvenser av en felaktig utveckling på området och det finns en väl utvecklad ambition att samverka på området. För att fortsätta den utveckling föreslås ett par nya insatser inom ramen för ANDT-strategin.

Källor och definitioner

Källor

EMCDDA Manuals (2011). *European Drug Prevention Quality Standards – a manual for professionals*. Luxembourg. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction.

Leifman H (red.) (2013). *Skolelevers drogvanor 2012*. Rapport 133. Stockholm. CAN

Östlund L (2011). *Skolelevers drogvanor - Kommuner i Gästrikland, länet och riket*. Gävle. Samhällsmedicin Gävleborg.

Definitioner

Alkoholkonsumtion

Andelen konsumenter av alkohol har mätts på två olika sätt. Det ena baseras på svaren på frågor om man druckit folköl, starköl, vin, sprit eller starkcider/alkoläsk någon gång under de senaste 12 månaderna.

Det andra måttet bygger på andelen som svarat "ja" på en inledande alkoholfråga om man under de senaste 12 månaderna druckit öl, alkoläsk, starkcider, vin eller sprit.

Högkonsumtion

Högkonsumtion är ett annat konsumtionsmått byggt på ett samlat alkoholindex med 6 klasser där högkonsumtion är klass 5+6

Med hög alkoholkonsumtion avses här en månatlig konsumtion motsvarande minst 14 standardglas i veckan för pojkar och 9 standardglas för flickor, dvs. de gränsvärden som brukar användas på den vuxna befolkningen

Intensivkonsumtion

Andelen som druckit alkohol motsvarande minst en helflaska vin eller motsv. mängd ren alkohol i andra drycker tex. 18 cl sprit (en halv kvarting) eller fyra stora flaskor stark cider/ alkoläsk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid ett och samma tillfälle en gång/månad eller oftare.